

Pap a Gellért téren

Képzeljétek el, mesélte egy szombat estén Gabi (de talán nem is ő, hanem Jancsi vagy Gyuri vagy Peti vagy én), képzeljétek el, hogy a Gellért téri zöld házikóba egy napon különös alak veszi be magát. Pap vagy szerzetes, tán valamelyik rend tagja, vagy csak amolyan kósza barát, nem lehet pontosan tudni, mert bevonult az egyik fülkébe, a felügyelőnő már nem is emlékszik rá, mikor, és magára zárta az ajtót. Attól fogva nem látta senki, csupán a hangja zeng és recseg és süvölt ki, amint prédikál, s ha nagyon elfogja a hév, legföljebb csuhás karja lendül át az ajtó alatti nyíláson. Egész nap prófétál, éjjel se hagyja abba, amikor a házikót becsukják, a környéken jól hallani, a járókelők meg-megállnak, kissé messzebb, óvatosan fülelnek. Beszéde ugyan nem érthető világosan, csupán foszlányok, az ítéletet hirdeti, mely eljövend erre a városra, és mindenki megméretik, érdeme szerint, és jaj annak, akinek szíve könnyűnek találtatik, poklok lángjára vettetik, de hogy mikor lesz ez, és egyáltalán, kinek a nevében, megbízásából, s minő alkalomból, indítékból jövendöl, nem tudható, és nincs is kitől megkérdeni. A néni, ha netán valaki mégis firtatná, siránkozva panaszolja, hogy ő nem tehet róla, szegény özvegyasszony, itt mindig példás rend és tisztaság volt, neki csak kára származik belőle, mert amióta ez a dolog van, így mondja, az illemhely forgalma napról napra csökken, a vendégek inkább elkerülik, másuvá járnak.

Lassanként híre megy, mi folyik a Gellért téren, kíváncsiak sétálnak arra, kivált vasárnap sok az érdeklődő, némelyek családotul, gyerekekkel. Ám bár csak távolabbról figyelik, a túlsó oldalról, a villamosmegállótól vagy a szálloda bejáratától, Műegyetemtől, általában megjegyzés nélkül, de türelmesen, olykor órákig, s ha valamelyik nevetlen apróság hangoskodna, rögtön többen is lepisszegik. Már a lapok is feszegetni kezdik az ügyet, *Az Est* csípős glosszában tesz szóvá „bizonyos nyilvános helyeken bizonyos jelenségeket”, melyekre felhívja az illetékesek figyelmét, és hatékony intézkedést sürget. Mindez azonban legkevesbé se zavarja a fülkébe bújó papot, ő csak szónokol tovább megszállottan, kénköves láng pusztítandja el a büszke palotákat, amiket hiúságból emeltek, és kő kövön nem marad, és akik ma fennhéjásznak gőgjükben, megaláztatva csúsznak és másznak majd, mert nem lesz könyörület, és elszáguldanak az égbolton a tüzet okádó paripák.

További sajtóhangok, a konzervatív *Pesti Hírlap* józanságra inti az érintett lakosságot, hogy ne üljön fel semmiféle izgatásnak, ne csoportosuljon, végezze mindenki becsülettel, szorgalommal a maga munkáját, mert csakis ezzel építhetjük a szebb magyar jövőt. A klerikális *Új Nemzedék* komplottot gyanít az ügyben, baloldali provokációt, amely mögött nyilván a nemzetközi szabadkőművesség áll, a liberális Újság viszont a fajvédő különítményesek jellegzetes módszereit ismeri föl benne. A *8 Órai Újság* pedig feltűnést keltő nyílt levélben fordul a polgármesterhez, miért tűri el „a székesfőváros hatáskörébe tartozó egyes intézményeknél egyes elemek enyhén szólva furcsának mondható tevékenységét”.

A hivatalos föllépés most már elodázhatatlan, a felügyelőnek határozatot kézbesítenek ki, hogy ekkor és ekkor a kerületi előljáróság illetékes szerve szemlét ejt meg a helyszínen, amiért is felszólítják: a megadott időpontban okvetlenül legyen jelen, és tegye meg az előkészületeket, melyek a hatósági közeg munkájához szükségesek. A néni nem tud olvasni, de úgyis mindig ott van a házikóban, hol volna, és különben is miféle előkészületeket tehetne, csak kuporog szegény a kuckójában, és csöndesen sírdogál. A szemlét a jelzett napon és órában egy nem idős, nem túl magas beosztású alkalmazott folytatja le, akire úgy passzolhatták át, sokadjára, az ügydarabot, hosszú, sovány fiatalember, aktatáskával, egy altiszt kíséretében. Kurtán és pattogva beszél, láthatóan szeretne mihamarább túllenni az egészen, be se megy a zöld épületbe, ahonnét most is szitok-átok harsog ki, az ajtó előtt közli a hajlott, kendős kis asszonnyal, irataiba tekintve:

– Bejelentés érkezett, hogy itt szabálytalanságok történnek, helytálló ez?

A néni szemét törülgetve motyog valamit, hogy mit akarnak tőle, ő csak egy öreg, beteg özvegy, soha nem volt ellene panasz, csupán amióta ez a dolog van, most is tetszik hallani, és talán a méltóságos úr kegyeskedne odahatni, és így tovább. A tisztviselő azonban nem figyel se rá, sem a fülkéből csakugyan folyást kihangzó szörnyűséges jóslatokra, összecsapja írásait, s fenyegetően meglöbögatja:

– Márpedig itt rend legyen, és záros határidőn belül! Ezért személyesen önt teszem felelőssé! – Majd kissé enyhültebben, mintegy magánemberként fűzi még hozzá: – Ezt jól vésse az eszébe, mama, mert baj lesz.

Evvel a szemle be is végződött, a hosszú fiatalember kísérelésével elvonul, s másnap a félhivatalos *Budapesti Hírlapban* a diplomáciai érzékéről ismert tanácsnok nyilatkozata jelenik meg, mely szerint megállapítást nyert, hogy a közelmúltban valóban tapasztalhatóak voltak „a főváros egyik kerületében joggal kifogásolt rendellenességek”, ám azóta „megfelelő intézkedések” történtek, és bizton remélhető, hogy ezek a „jövőben nem fognak folytatódni”.

De bizony folytatódnak, sőt egyre dühösebben, gáttalanabban, vízőzön és tűzőzön, villám sújt le, és hamuvá lesz egyetlen szempillantás alatt, ami

ma fenn hivalkodik, és megindulnak a vizek, és árt zúdítanak erre a vétkekkel nyavalyás városra, és nem lesz bárka, amely fölvegye a fuldoklókat... És íme, másféle visszhangok is hallatszanak. Az egyik irodalmi szemlében az ifjú költő verse jelenik meg, Itt vagy, Szent Gellért? címmel: hogy el kellett jönnie, az új pogányok korában, az új térítőnek és bosszúállónak, akinek magasba emelt keresztjétől és harsány szózatától rémülten iszkol a kufárok mocskos hada, és lakoljanak is csak, ne legyen irgalom a szerzés és harácsolás patkányainak... Mi több, úgy hírlík, valami gyülekezet vagy szekta is alakult, gellértéseknek nevezik őket, vagy ők magukat, megfogadták, hogy húst nem esznek, nem borotválkoznak, nőt nem érintenek, a szombatot imádkozással, zsoltározással és teljes böjttel ünneplik, s Gellért napján, szeptember 24-én, vezeklő körmenetben vonulnak fel a Citadellához, és a szabad ég alatt, mezítláb, köntösüket megszagatva, térdepelve vagy a földön fetrengve, zokogva és üvöltözve könyörögnek bűnbocsánatért.

Sokan várják az egyházak állásfoglalását, a lapok levelezői is ilyesmit felesgetnek. Ám a hivatalos tapogatózásokra meg az újságok próbálkozásaira egyaránt merev elzárkózás a válasz. Csupán annyi szivárog ki jól értesült esztergomi forrásból, hogy a római katolikus egyházi tényezők mindaddig nem mérlegelhetik az esetet, míg az illetékesség kérdése nincs tisztázva, s lényegében hasonló indoklással térnek ki a református, ágostai evangélikus, valamint izraelita hitfelekezetek vezetői.

A hivatalos elintézését a székesfőváros közben áthárította a rendőrségre, azon a jogcímen, hogy itt csendháborítás forog fenn: a főkapitány, úgy mondják, maga kezeskedett a gyors és erélyes lebonyolításért. Kár, hogy kevéssel ezután, kiújulván régi epebántalmai, betegszabadságot kellett kivennie, gyógyfürdőre utazott, s az akta így egy nem kellő tapintattal rendelkező, és mint utólag kiderült, nem is eléggé megfontolt tiszthez került. Ez először is őrséget állíttatott az illemhely köré, ami ugyan csöppet sem akadályozta a dörgedelmek kihangzását odabentről, csupán a feltűnés és hajcihő lett nagyobb a környéken. Majd látván, hogy ily módon nem ér cél, messze túllépve hatáskörén, egy szakasz fegyveres rendőr és néhány detektív élén behatolt az épületbe, kiráncigálták az agg felügyelőt, letartóztatták, bekísértették. Szegény asszonyt egész nap és éjszaka vallatták, fenyegették, állítólag bántalmazták is, a legkisebb kézzelfogható eredmény nélkül. Viszont a kiszűrdött hírekből irtózatos botrány és felzúdulás támadt, a lapok különkiadásban, fulmináns cikkekben tárgyalták, szigorú felelősségre vonást és jóvátételt követelve. A főkapitányt sürgönyileg visszahívták, s az most már valóban rövid úton intézkedik: a nénit kiengedik, az őrséget elvezénylik, és a hatalmával visszaélő tisztet azonnal felfüggesztik, ekként a kedélyek némileg lecsillapulnak. Kivéve a papot benn a fülkében, aki csilla-

píthatatlan szenvedéllyel és kifogyhatatlan nyelvi gazdagsággal harsonázza a világegést, világvégét.

Interpellációs nap a parlamentben. Az ellenzék vezérszónoka szikrázó gúnyos filippikában, színpadias pátozzal tudakolja: mit kíván tenni a kormány, és kíván-e egyáltalán tenni valamit az ismert, közbeszéd tárgyát képező, általános felháborodást okozó s immár külföldön is kínos feltűnést keltő, hazánk nemzetközi jó hírét veszélyeztető eseményekkel kapcsolatban? Zajongás, közbekiáltások, föl-fölcsapó lárma, zúgás, az elnök szünet nélkül rázza a csengőt. Ezalatt a folyosókon is nagyban zajlik az élet, csoportok verődnek össze, susmutolás, tárgyalás, szervezkedés. Az interpellációra a belügyminiszter válaszol: tájékozva van, igenis, részletekbe menően a tényállásról, sőt olyan értesüléseknek is birtokába jutott, melyeket az igen tisztelt előtte szóló nem ismerhet, s korai is volna feltárni, tehát nevetségesnek minősíti az inszinuációt, miszerint az ország vezetői nem óhajtják a felelősséget vállalni a történekeért. A kormány feladata magaslatán van, hangsúlyozza, és amennyiben a jelenleg rendelkezésre álló erők nem bizonyulnak elegendőnek, szükség esetén attól se riadnak vissza, hogy a honvédség segítségét vegyék igénybe... Mindez csak olaj a tűzre, a karzatról is beordítotznak, a padsorok közt akkora vihar tombol, itt-ott már tettlegességig fajulva, az ülést fél órára föl kell függeszteni. Az újrakezdés után az első, napirenden kívüli felszólaló, egy régi mameluk, a maga és harminchárom képviselőtársa nevében bejelenti, hogy kilépnek a kormánypártból. E változott helyzetben a miniszter válasza fölötti szavazás, mely pokoli zsvajban, nyílt, személyenkénti színvallással megy végbe, egyben a bizalmi kérdést veti föl a megingott kormánykoalícióval szemben: az országgyűlés mind-össze egyetlen szótöbbséggel fogadja el – vereséggel felérő győzelem.

Hamarosan sor kerül a beígért akcióra. Már az előző éjszaka s a kora hajnali órákban csapatösszevonások észlelhetők a budai oldalon, Hajmáskértről, Hárosszigetről gyalogos, Piliscsabáról és Esztergomtáborból kerékpáros alakulatok érkeznek. A tűzértség és a harcokcsik a Műgyetem rakparon fejlődnek fel, s reggel héttől vadászrepülőök keringenek a terep fölött. Vezényszavak csattognak, többszörös gyűrűvel veszik körül a zöld épületet, noha a Duna felőli oldalon elég szűk a felvonulási térség, összetömörülnek, egymás sarkába szorulnak a csatárláncok. A nehézütegek harcálláspontját a Kelenhegyi úton, a Gellérthegy déli lejtőin, a Sziklakápolna előtt jelölik ki: az ágyúcsövek mind a házikó felé merednek. Az egész városrészt katonai kordonnal zárják le, s a Margit körút–Krisztina körút–Budaörsi út–Szent Imre herceg útja–Verpeléti út által határolt területre, valamint Pestre a Nagykörút vonalán belül civil személyt csakis érvényes bejelentő lappal, gondos igazoltatás után engednek.

Pontosan tíz óraker kürtész, s a gyűrű belsejében megjelenik a honvédség vezérkari főnöke, vitéz Bényi Hugó, a világháborús hős, a Mária Terézia Rend lovagja, rohamsisakosan, vállszíjjal, csizmában, kitüntetésekkel, vele tábornokai és főtisztjei, hasonló harci díszben. A felsorakozott egységek parancsnoka szoborrá merevedve, tisztelegve jelentést tesz, aztán vigyázz, pihenj, vigyázz, fegyvert vállra, jobbra nézz, itt most már minden tökéletes fegyelemben és élesen és sarkosan történik, semmi bizonytalanság, lazaság, vacakolás. Vitéz Bényi keményen megindul az illemhely felé, nyomában kísérete. Erőteljes mozdulattal, megelőzve segédtisztjét, maga rántja fel az ajtót, és pisztolyát megmarkolva elsőnek lép a kis épületbe. A nénit, aki most is ott kucrog és nyöszörög, félretolják, s a vezérkari főnök személyesen vizsgálja át a fölkéket, sorra egymás után, felcsapja a deszkát, a csészébe pillant, lehúzza a vizet, majd a következőbe nyit be, ugyanilyen alaposan járva el. Amikor a folyosón végül ama bizonyos fölkéhez ér, ahonnét eközben is kihallatszik a szakadatlan üvöltözés, és lent a nyíláson át ki-kivillan a sötét szőrcsuha, vitéz Bényi szaporán elsiet az ajtó előtt, ujjával kétszer kurtán megkopogtatja, és így szól be, igen határozottan, ellentmondást nem tűrve:

– Na most aztán elég legyen!

Gyorsan ki a túlsó oldalon, újabb kürtész, lefújás, vigyázz, balra át, irány utánam, század indulj, a vezérkar a várakozó gépkocsikba ül, elmenetel a gyalogság, elkarikáznak a kerékpárosok, elszakatolnak a páncélosok, lövegek, elszállnak a repülőik. A Gellért tér forgalma visszatér szokásos medrébe, autók, csilingelő villamosok, járókelők, bábémozok; a szálló elé kiáll a portás, taxiért sípol. És a próféta is fújja tovább a magáét, elsüllyed ez a megfertőztetett város, és alámeríttetik a vizekbe, és halak és rákok, tengeri kígyók úszkálnak majd ott, ahol egykor e bűnös vásár kavargott, és moszat lép el, hínár szövi be a boltokat és márványcsarnokokat, melyekben adtak és vettek, és céda dáridókon mulatoztak, és a kéjlokok magas tornyain kivirágzik a lótusz.

Tüntetések, verekedések, rendőrség, kardlapozás. Az egyik külső kerületben állítólag bele is lőttek a tömegbe, habár hivatalosan ezt cáfolják, mert, úgymond, csupán éretlen kamaszok süttögettek riasztópisztolyokat. Az ország lázas, forr, a hangulat robbanásig izzik. A külföldi turisták többsége elutazik, viszont a világlapok tudósítókat küldenek. A kormány helyzete immár tarthatatlan, a miniszterelnök benyújtja lemondását. Hosszas tárgyalás és számos eredménytelen kísérlet, közvetítő manőver után öfőméltósága katonákból és magas rangú állami tisztviselőkből, egyetemi tanárokból álló, pártok feletti kabinetet nevez ki, ismét a volt kormányfő vezetésével, ám több új miniszterrel, különösen a kulcsfontosságú tárcák – belügy, hadügy, külügy – élére kerülnek kipróbált, tapasztalt szakemberek. A

sajtó vezércikkekben ünnepli a kormányzó történelmi méreteiben megnyilvánuló bölcsességét, mellyel, mint már nem egy esetben, ezúttal is megtalálta a válságból a kiutat.

Az ominózus ügyet egy e célból létrehozott és rendezetileg különleges jogokkal felruházott, korlátlan anyagi eszközök fölött diszponáló tárcaközi bizottság hatáskörébe utalják, s ez végre csakugyan példás energikusan és körültekintéssel jár el. A Gellért téren gépek, daruk jelennek meg, munkások szerszámokkal és talicskákkal, egykettőre fabarakkokat, felvonulási bódékat raknak össze. Ott van a tűzoltóság is, piros kocsikkal, égbe nyúló létrákkal.

Először árkot húznak a ház köré, és a nézelődők előtt nem is világos, mi lesz ebből. Fokozatosan ásnak le a zöld épület alá, s csupán amikor a gödör kimélyül és szélesedik, kezdik gyanítani az avatatlanok is, hogy itt az egész illemhely kiemeléséhez készülnek. Ami műszakilag nem is olyan könnyű feladat, mert láthatóan a súlyos betonalapozással, sőt az ez alatt fekvő talajrésszel együtt, mintegy földlabdával akarják kibontani, föltehetően azért, hogy az alkotmány egyben és sértetlenül maradjon. Nehézség az aládúcolás és a csatornázás megszakítása is, számos csövet kell átvágni, ám ezt is igen ügyesen, szakszerűen végzik el, noha odabent a pap nem zavartatja magát, és mind e tevékenység közepette is állandóan hallható baljós, lankadatlan ordibálása.

Még bonyolultabb probléma az elszállítás. Előbb teherautókkal próbálkoznak, de akkora, melyre egy teljes illemhely fölférjen, nemigen található. Erre azt sütik ki, vágányokat fektetnek le, a budafoki HÉV végállomásától közvetlen a háziközig, ami ugyan a kövezet felbontásával és más kellemetlenségekkel jár, de hát sürget az idő. Ennek elkészültekor hatalmas vagon tolatnak oda, amit eredetileg kettőből szereltek össze, mert megfelelő rakfelületű persze nem fut az államvasutak sínjein. Nagy hecc és technikai bravúr, ám veszedelmes produkció is, amikor a környéket ellepő tömeg néma áhítatára, majd üdvrivalgására, az ország különböző részeiből ide irányított óriásdaruk, egyesített erővel, kilazítják és húzzák és rántják a talajból az épületet, s az lassan fölemelkedik, a láncokon ingva, és fenekéről sálak, kövek, rozsdás vasdarabok hullanak le, és a prófécia a magasból zeng alá, mint égi szózat, aztán, ahogy a vagon lassan elgördül Albertfalva felé, távolodva elhalkul, elhal.

A lyukat, ami ott maradt, hamar bekotorják, gyepkockákat hoznak, virágot ültetnek, csinos parkocskát alakítanak ki. És a néni sorsa is közmegelegedésre rendeződik el, az egyik székesfővárosi bércaszárnyában kap segédházfelügyelői állást, ingyenes lakás- és villanyhasználattal.

Az annyi bonyodalmat okozott illemhelyet tengelyen a nyugati határszélre vontatják. Kőszeg és Peresznye közt, sűrű erdős vidéken jelölik ki azt a kö-

rül-belül másfél kilométer átmérőjű térséget, melyet Magyarország és Ausztria új keletű megegyezése folytán területen kívülnek nyilvánítanak: a szerződést a kül-és belföldi lapok egyaránt a nemzetközi együttműködés dicséretes példájaként méltatják. E kör közepén teszik le a házikót, ássák be ismét, és senki emberfia nem juthat oda, mert az egész kikanyarított terep be van kerítve, a szögesdrótban magas feszültségű áram, és erős őrség cirkál ott éjjel-nappal. Így csupán a fák és bokrok és madarak és rovarok hallhatják az erdőn a prédikációt, hogy kopárrá, fekete szenessé perzselődnek a mezők, és ahány híd van a folyókon, a mocskos, vérhabos vízbe roskad valamennyi, és porba omlanak, jajongva tövig égnek mind a hemzsegő városok, pernye és üszök alá temetve építőiket, és aki netán nem pusztulna a romok közt, az is vakon és bénán és báva hülyén bolyong és tántorog majd a letarolt világban, mert a mérgezett hamu is kórokat lehel, és megszámláltatott az idő; és most már néhányan mégiscsak kezdtek elgondolkozni a dolgokon.

(*Utolsó cigaretta, Utolsó Ítélet. Novellák.* Szépirodalmi, Budapest, 1983.
[Karinthy Ferenc művei] 12–23. old.)